

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 15.

Onsdagen den 20 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *L. Annerstedt* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 3.

Anmäldes och godkändes:

bevillingsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 26, till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om förändrad lydelse af § 4 i kongl. förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895 samt

lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser, jemväl till Konungen:

n:o 27, i anledning af väckt motion angående ändring af 117 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga om skiftesverket i riket den 9 november 1866; och

n:o 28, i anledning af väckt motion angående ändring af 26 kap. 4 § byggningsbalken i syfte att åstadkomma tillräckliga och lämpliga lokaler för häradsrätternas sammanträden.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående anslag till beredande åt lappar inom Enontekis socken af Norrbottens län af eftergift i viss dem åliggande ersättningskylighet; och

angående anslag till bekostande af en undersökning rörande de sinnessjuke i riket.

§ 5.

Härefter föredrogs och hänvisades till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 herr *A. Hedins* i Stockholm vid gårdagens sammanträde afgifna motion, n:o 175.

§ 6.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 32 och 33 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 10 och 11.

§ 7.

Vidare föredrogs och blefvo af kammaren godkända:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 28, i anledning af väckt motion om utarbetande af lagbestämmelser rörande påföljd för uraktlåtenhet att utgifva bidrag till underhåll af oäkta barn; och

n:o 29, i anledning af dels väckt motion angående tillägg till § 12 i förordningen om kyrkostämma, dels ock motion angående tillägg till § 16 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; samt

särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändring i gällande sjölag, beträffande försäkringsgifvares rätt att i vissa fall vid domstol föra talan m. m.

§ 8.

Angående ny lärobok för den första undervisningen i kristendom. Efter föredragning härefter af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 9, med anledning af väckt motion angående en ny lärobok för den första undervisningen i kristendom, lemnades på begäran ordet till

Herr Pettersson i Österhaninge: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren behagade finna utaf den redogörelse af frågans tidigare behandling, som utskottet lemnat i sitt betänkande, har jag i en annan församling, för några år tillbaka, väckt motion i samma ämne,

som nu föreligger. Deraf torde framgå, att jag är lifligt intresserad af förevarande fråga. För att icke missförstås, ber jag dock få nämna, att jag icke hör till dem, som förringa värdet af en god och säker religionskunskap, för hvars vinnande utamläsning, förlagd till en ålder, då minnet är mera lifligt och verksamt, till en viss grad är nödvändig. Jag ber också få taga afstånd från dem, som vilja ur barnundervisningen aflägsna Luthers lilla katekes. Tvärtom må den ord för ord inpreglas i minnet för att sedan såsom ett vademecum följa vandraren genom lifvet. Men deremot har jag trott och tror fortfarande, att utvecklingen af Luthers lilla katekes är såsom lärobok för barn såväl ur psykologisk som ur pedagogisk synpunkt ganska olämplig. Redan dess uppställning i frågor och svar föranleder lätt till en tanklös utamläsning, utan sammanhang och utan förståelse af innehållet. Detta innehåll är dessutom affattadt i en allt för abstrakt form för att kunna verka tilltalande på barnasinnets, snarare motsatsen, till skada för religionsundervisningen i allmänhet.

Men om också reformkrafven i förevarande hänseende vunnit i styrka och utbredning, särskildt inom pedagogiska kretsar, torde man ändock knappast kunna säga, att meningarne hunnit fullständigt ena sig om, huru den bok bör vara beskaffad, som skall kunna ersätta den nu använda, hvilken man på goda skäl anser vara behäftad med stora brister. Motionären har icke lemnat någon utredning om, huru han tänkt sig densamma, och utskottet har icke tilltrött sig att kunna uppställa några hufvudgrunder, kring hvilka kammaren skulle kunna samla sig i ett enigt uttalande. Men då det förhåller sig på detta sätt, kan man med skäl fråga: huru skall målet vinnas, huru skall man kunna få reformen genomförd? Jag har förut trott, att det skulle kunna vara lämpligt att lemna i uppdrag åt en komité, sammansatt af såväl på kyrkans som skolans område sakkunniga personer, att underkasta den nuvarande läroboken, den s. k. utvecklingen till Luthers lilla katekes, en genomgripande revision. Men jag har öfvergifvit den ståndpunkten därför, att jag tror, att man på den vägen icke har någon säkerhet att åstadkomma någon bättre lärobok än den, vi nu ega. Jag tror numera, att frågan endast kan lösas genom fri täflan mellan personer, som ha intresse för religionsundervisningen, personer, som fatta, att religionen icke endast är en hufvudets och förståndets, utan äfven en hjertats och samvetets angelägenhet, och som inse, att, när man skall tala till barn, man bör tala på ett barnsligt språk, enkelt och åskådligt, såsom Mästaren gjorde, da han undervisade sina första lärjungar om vägen till himmelriket. Om nu en sådan täflan kunde på lämpligt sätt uppmuntras, vore det att hoppas, att härigenom skulle frammanas en litteratur, hvaraf urval skulle kunna göras, eller åtminstone en grund läggas, hvarpå sedermera skulle kunna byggas.

Jag har, herr talman, velat göra detta uttalande; och det är under förhoppning om, att frågan, på så sätt behandlad, skall kunna vinna

*Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.*

(Forts.)

Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.
(Forts.)

en snar och lycklig lösning, som jag för min del ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Schéele: Jag skulle, herr talman, godt kunnat instämna med den föregående talaren och stanna dervid, om icke mitt namn i utskottsbetänkandet blifvit nämndt på ett sätt, som lätt kan föranleda till det missförståndet, att jag intager en från honom vida mer skild ställning, än hvad jag verkligen gör, hvarigenom ett omotiveradt instämmande måst förefalla rätt besynnerligt.

Sant är, att den ärade talaren vid sista kyrkomötet framställde förslag i samma riktning som det föreliggande, och att utskottet, hvars ordförande jag hade äran vara, afstyrkte det, hvarefter motionen blef utan votering afslagen. Men deremot vill jag erinra dem, som förut tagit någon kännedom om förhandlingarne derstädes, och upplysa dem, som så icke gjort, att skillnaden mellan mina och talarens åsikter uti denna fråga redan då var ganska obetydlig; och af hans nu gjorda uttalande framgår, att den i denna stund är ännu obetydligare.

Först och främst har han uttalat sig om värdet af Luthers lilla katekes på ett sätt, som synnerligen glädde mig. Ty jag tror, att det är godt, att Luthers lilla katekes fortfarande får vara kvar såsom en bekännelse, som hela vårt evangeliskt lutherska folk icke blott tidigt inlärt, utan allt ifrån barndomen lefvat sig in i. Det är förvånande, att på en tid, då lifvets rätt med hänsyn till religionen så starkt framhålles, man icke behjertar betydelsen af denna lilla lärobok just ur den synpunkten. Att det dessutom behöfves en enkel och klar utveckling i folklig form af lärans hufvudinnehåll, derom torde vi också vara ense, i synnerhet om jag får tolka hans tystnad i dag rörande de tillförene af honom föreslagna två skilda läroböckerna utöfver Luther såsom ett uppgifvande af detta förslag. Att *en* sådan behöfs, lärar väl icke någon sakkunnig bestrida. Det finnes ju ingen möjlighet för flera personer att förena sig om en religiös åskådning, med mindre än att ett allmänt uttryck gifves deråt i bekännelse och lära. Mycket blir i alla fall kvar — och bör så blifva — af rent individuell art.

Vidare angaf den ärade talaren, hurusom han släppt den tanke, han vid sista kyrkomötet hyste om lämpligheten af att till en komité omedelbart öfverlemna att göra försök med utarbetande af en ny lärobok, i det att han säger sig nu hafva kommit till insigt om, att hvad utskottet då yttrade var rätt, nemligen att försöken bäst ske på enskild väg, för att, sedan en större klarhet blifvit vunnen, först *då* den slutliga redigeringen må företagas, på det att denna måtte bli något mera än ett försök. Jag tror, att vi i den vägen ha redan nu vunnit någonting, som är värdt att taga vara på — jag menar professor Carl Norrbys »försök till kort utveckling af doktor Martin Luthers lilla katekes», hvilket — oafsedt den deri bibehållna fråg-

formen — synes mig öfver hufvud riktigt angifva de allmänna grundsatserna för ett sådant arbete.

Hvad angår nämnda häfdvunna form för katekesundervisningen, så instämmer jag med den ärade talaren äfven deruti, att denna numera torde kunna utan skada utbytas mot den för annan undervisning vanliga formen. Med den utveckling, vårt folk, nemligen genom förbättrade seminarie- och folkskoleundervisning, ernått, torde det icke längre vara hvarken för lärare eller lärjungar nödvändigt att i katekesen bibehålla uppställningen af formulerade frågor och svar. Det lär icke kunna förnekas, att den sammanhängande framställningen är i och för sig mer egnad att väcka till eftertanke, hvarjemte ett något mer liffullt uttryckssätt dervid blir en, så att säga, naturlig sak. Och skulle man önska en förmedlande öfvergång, så stode ju en sådan lätt att vinna genom lämpliga frågor anbringande, förslagsvis under texten.

Jemte hvad jag sålunda anfört vill jag begagna tillfället att påvisa en annan i vår barnalära förefintlig oegentlighet, som vid sidan af mycket oberättigadt klander måhända blifvit alltför litet beaktad. Ett slående bevis på oegentligheten i fråga gafs här om dagen i denna kammare, då vid den här förda diskussionen om dödsstraff erinrades om ett i katekesen brukadt bibelord till stöd för läran om det timliga lifvets relativt höga värde, hvarvid på ett föga uppbyggligt sätt nämndes, att det anförda stödet nog funnes i bibeln, men ledde sitt upphof icke från Guds, utan från satans mun. Detta eger ju sin rättighet, enär det ur Jobs bok hemtade språket utgör åklagarens svar till Herren, då denne frambällit sin redlige tjenares ostrafflighet vid de svåra pröfningar, han fått undergå, utan att likväl dessa ännu drabbat hans kropp. I 2:dra kapitlets 3:dje och 4:de versar läses nemligen följande: »Åklagaren svarade Herren och sade: 'Hud för hud; allt hvad man eger gifver man ju för att sjelf slippa undan. Men räck ut din hand och kom vid hans kött och ben; för visso skall han då midt i ansigtet på dig säga sig lös från dig.'» Från den kosmiska eller naturståndpunkten, som åklagaren här företräder, innebär det sagda en obestriddig sanning, utan att dermed på minsta vis förnekats, att från religionens högre ståndpunkt timligt lif och helsa böra under vissa förhållanden offras för det andliga goda, som allena har rätt att till hvarje pris häfdas. — Långt att föredraga framför den mängd lösryckta bibelcitater, vi såsom så kallade *dicta probantia* nu i vår katekes hafva, vore det, om färre, men i stället något mer utförda skriftställen der citerades. Och i det, att anförandena ur den heliga skrift blefva mindre utsatta för misstyding, skulle de jemväl blifva för barnen lättare att lära och lända till större välsignelse för deras lif.

Vida mera skulle vara att säga om denna sak; men då ingen anledning dertill nu förefinnes, inskränker jag mig till att med den föregående talaren tillstyrka bifall till föreliggande utskotts-förslag.

Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.
(Forts.)

*Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.
(Forts.)*

Herr Kardell: Herr talman, mina herrar! Jag anhåller att få betona, att utskottet i motiveringen anslutit sig till herr Waldenstöms förslag på det sätt, att utskottet framhållit, att en ny, bättre katekesutveckling är af behovet påkallad. Utskottet har emellertid på rent formella skäl afstyrkt den föreliggande motionen.

Det är ganska eget, att de anmärkningar, som framställas mot den nuvarande katekesen, äro ungefärligen desamma, som framställdes mot den gamla Lindblomska, och detta gäller särskildt dessa båda katekesers uppställning i frågor och svar och den tanklösa utanläsning, som deraf kan blifva följden. Erkebiskop Lindblom sjelf synes icke hafva varit riktigt nöjd med denna uppställning, som han i sin ordning hade ärit från Svebilii gamla katekes, och i företalet till 1810 års upplaga varnar han för missbruk af sin katekes genom tanklös utanläsning. Samma varning uttalades sedermera af biskoparne Tegnér och Agardh samt af grefve Torsten Rudensköld. Vid 1859—60 års riksdag väcktes vidare icke mindre än tre motioner, rigtade mot Lindbloms katekes, nemligen en inom ridderskapet och adeln af friherre von Creutz, en inom preteståndet af herr Wennerström och en inom bondeståndet af herr Zimdahl, med hvilken ett stort antal af hans ståndsbröder instämde. Dessa motioner gingo ut dels på att erhålla förbud mot katekesutanläsningen och dels på utarbetandet af en ny, förbättrad lärobok för den första kristendomsundervisningen. Riksdagen beslöt att skrifva till Kongl. Maj:t och anhålla om förbud mot utanläsning af den större läroboken. Följden af denna Riksdagens skrifvelse blef kongl. cirkuläret af år 1865, som hufvudsakligen hade till syfte att inskränka utanläsningen. Sedan utkom år 1878 en ny katekes, densamma, som ännu är gällande, i stället för den Lindblomska. Det synes emellertid, som om dermed icke mycket skulle hafva vunnits, ty den nya katekesen har samma uppställning som den gamla, och jag har hört uppgifvas af framstående lärare — jag har nemligen sjelf icke någon erfarenhet i saken — att den både i språkligt och pedagogiskt hänseende är sämre än den gamla katekesen. Dock vill jag i förbigående nämna, att jag äfven hört andra personer uttala sitt gillande af den nya katekesen. Det dröjde emellertid vid sådant förhållande icke länge, förrän angreppen mot katekesen åter voro i full gång. Icke mera än 2 1/2 år efter den nya katekesens påbjudande eller redan år 1881 väcktes här i Riksdagen en motion mot densamma af herr Borg från Helsingborg, och sedan hafva såväl inom Riksdagen som vid kyrkomötet flera motioner väckts i ämnet äfvensom dessförutom anmärkningar mot den framstälts. De väckta motionerna hafva emellertid icke ledt till något resultat, till stor del därför att den nya katekesen, som det hetat, varit så ung, i anledning hvaraf man velat vänta, tills densamma blifvit, att jag så må säga, något utsliten.

Nu är det emellertid fara värdt, att om Riksdagen skulle skrifva till Kongl. Maj:t och begära eu ny lärobok för den första grundläggande undervisningen i kristendom utan att på samma gång angifva,

huru Riksdagen tänkt sig, att denna nya lärobok borde vara beskaffad — det är fara värdt, säger jag, att hvad som inträffade år 1878 skulle komma att upprepas, nemligen att den nya lärobok, som komme till stånd, i sjelfva verket icke skulle blifva någonting annat än en ny upplaga af den redan befintliga. Det är hufvudsakligen på grund af detta skäl, utskottet icke ansett sig kunna hemställa om bifall till motionen. Utskottet har emellertid äfven haft en annan anledning härtill, nemligen den, att frågan redan är föremål för behandling inom läroverkskomitén och att det därför är att befara, att, om frågan nu urgeras inom Riksdagen, denna skulle kunna så tillspetsas, att komitén skulle finna sig förhindrad att fullfölja sitt uppdrag i denna del, och då vore ju intet vunnet.

Jag ber att få sluta med uttalande af den förhoppning, att, äfven om motionen nu afslås, vi snart måtte kunna motse en förbättrad och lämpligare uppställd lärobok för den grundläggande kristendomsundervisningen i våra elementarläroverk och folkskolor. Med uttalande af denna förhoppning yrkar jag bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen.

Herr Sjövall: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet deltagit i denna frågas behandling, skall jag be att här få med några ord klargöra min ställning till densamma.

De tillvitelser och anmärkningar, som från skilda håll blifvit framställda mot katekesen, mot dess innehåll som mot dess form, hafva varit många och olika både till innebörd och till befogenhet. I motionen sammanfattas de alla och uttryckas så, att »katekesen i allmänhet varit en plåga för både lärare och lärjungar» och att den, hvad särskildt utvecklingen beträffar, »aldrig kunnat tillvinna sig det svenska folkets sympatier, hvilket den heller aldrig förtjenat». Vore nu tillvitelserna och anklagelserna verkligen i allo sanna och befogade, vore katekesen icke bättre än sitt rykte, vore den ett sådant andligt pinoredskap, ja, då vore ju alla skäl för handen att taga i allvarligt öfvervägande lämpligheten af motionärens förslag att uppsäga katekesen till flyttning ur våra skolor. Nu äro emellertid anklagelserna, lindrigast sagdt, öfverdrifna, och det förhåller sig så, att man nedlagt all sin flit, energi och uppfinningsrikhet på att uppleta och framdraga de fel och brister, katekesen, lika litet som något annat menskligt verk, kan säga sig fri från, under det att man noga vaktat sig för att framhålla och gifva erkännande åt de många och stora förtjenster, den dock obestriddigen också visat sig ega. Genom den har ju, efter hvad motionären sjelf medgifver, vårt folks kristliga världsåskådning under århundraden grundats, en åskådning, som af kompetenta domare förklarats stå på en nivå, högre än de flesta andra kristna folks. Icke må det under sådana förhållanden förefalla någon underligt, om utskottet ej velat vara med om att tillstyrka Riksdagen att hos Kongl.

*Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.*

(Forts.)

Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.

(Forts.)

Maj:t begära utfärdandet i en snar framtid af en vräkningsdom ur våra skolor öfver vår nuvarande katekes.

Ingen förständig man uppsäger väl till afflyttning ur sitt hus, ännu mindre låter ur detsamma vräka någon, förrän han fått en annan och bättre att intaga den förres plats. Detta bjuder ju redan vanlig försigtighet, och han löper annars risk att antingen få lokalen att stå tom eller att der inflyttar någon, som kan komma att bereda både honom och husets andra invånare otrefnad och obehag och med hvilken de därför blifva mera missbelåtna än med den förra. Med andra ord: låt oss icke underskrifva någon uppsägelse åt vår katekes från dess plats å kristendomsundervisningen i våra skolor, förrän vi af dem, som uppmana oss dertill, hafva fått oss påvisad en bättre och lämpligare lärobok i katekesens ställe. Vi göra i annat fall katekesens tillvaro der misstänkt och odräglig och riskera att få en lärobok, som kan komma att vålla både kristendomsundervisningen och öfriga läroämnen olägenheter och otrefnad och som verkligen kan komma att blifva till en plåga för både lärare och lärjungar.

Äfven från en annan synpunkt sedt är det allt skäl att ännu så länge bibehålla vår nuvarande katekesutveckling. Om man kommer under fund med, att ett hus, ehuru temligen nytt, låt oss säga ett eller två tiotal af år gammalt, dock har en och annan springa i väg-garna eller att inredningen icke är så förträfflig och tidsenlig, som man skulle önska, eller att ordningen mellan rummen icke är sådan, som man skulle vilja hafva den, så inte beslutar man sig enbart af dessa skäl för att så fort som möjligt rifva huset, utan man söker väl med skickliga handtverkares tillhjälp få refvorna botade, inredningen så beqväm som möjligt och ordningen mellan rummen tillfredsställande. Så ock i fråga om katekesen, såsom inrymmande det första och för alla nödiga måttet af kristliga insigter. Är den såsom sådan onekligen behäftad med brister, särskildt ur pedagogisk synpunkt, hvilka alla måste erkänna, så medgifver ju också utskottet, att man hvarken bör eller kan motsätta sig en revision i detta stycke af den nu auktoriserade så kallade »utvecklingen», dock bör en sådan revision, efter mitt förmenande, noga hålla sig inom vissa rāmärken, och dessa rāmärken böra utstakas så, att de öfverensstämman med hvad man vid offentliga diskussioner kunnat blifva ense om inom kretsar, der man verkligen intresserar sig för, att en lefvande kristendom bibringar vår uppväxande ungdom.

Att man vid ett så grannlaga värf som detta måste gå till väga med stor varsamhet framgår äfven deraf, att katekesen, såsom vi veta, icke blott är en lärobok, utan äfven en kyrkans bekännelseskraft. Genom katekesen är det, som skolan fortfarande behåller »*känningen*» med kyrkan, och att bibehållandet af denna känning är till ovärderlig förmån både för skolan och kyrkan, derom har man, som väl är, inom utskottet varit fullt ense. Så länge kyrkan eger en bekännelse, som hon älskar, kan hon icke afstå från att föra sina unga medlemmar in

i denna bekännelse och verka derhän, att de göra den till sin egen. Att klandra katekesen därför, att den formulerar det kristliga trosinnehållet i lärosatser, är därför att slå barnet för moderns skull.

Vill man emellertid gå till botten med frågan och göra sig reda för egentliga anledningen till det högljudda ropet mot katekesen, ett rop, som obestriddligen särskildt den närmaste tiden höjts från mycket beaktansvärda håll, så har det åtminstone förefallit mig — och till denna uppfattning har jag kommit vid genomläsning af folkskoleinspektörernas embetsberättelser — som vore denna anledning att söka i det beryktade, torra och allt annat än liffulla sätt, på hvilket kristendomsundervisningen i våra skolor ännu icke så sällan bedrifves. Häri, i bristen på metod eller en förvänd metod vid denna undervisning, har man efter mitt förmenande att söka soten och genom dess undanrödjande äfven boten för det öfverklagade onda. Man akte sig blott för att kasta ut barnet med badvattnet d. v. s. upphäfva bruket med missbruket.

Jag kan i detta sammanhang icke låta bli att tänka på hvad en äldre, erfaren folkskoleinspektör en gång yttrade, då han hörde lärare utösa sina vredes skålar öfver katekesen och skylla på den likt och olikt, ja, rent af ställa den såsom den värsta brottsling vid skampålen. »När jag hör sådant», sade han, »frammanar det alltid för mig bilden af en Pilatus, som tvår sig, men utan att blifva ren.»

Utän att vilja påstå, att 1878 års katekesutveckling är den bästa möjliga formen för bibringande af den första undervisningen i kristendom, håller jag dock före, att den är den bästa formen, vi för närvarande ega härför. Att en bättre kan komma till användning tror jag nog, men ännu kan jag, allra minst i de former, som just i dessa dagar framträd i litteraturen, se någon, som bättre motsvarar ändamålet eller mot hvilken jag för min del skulle vilja byta ut katekesen. Ville lärarne blott begagna katekesen på det rätta sättet och af densamma göra hvad göras kan samt under tiden arbeta på dess förbättring, skulle säkerligen missbelåtenheten med den allt mer aftaga. Visst är, att inte är det skäl att kasta bort den, därför att många missuppfatta och missbruka den. Skulle allt af- och bortskaffas, så fort det kan i något afseende blifva eller blifvit föremål för delvis äfven berättigadt klander, ja, då gå sannerligen katekesens klandrare och vedersakare sjelfva ständigt med ett Damoklessvärd öfver sina hufvuden.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört kan jag naturligtvis icke annat än instämma med dem, som förut yttrat sig i denna fråga, och yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandquist: Herr talman, mina herrar! Då jag instämdt i det utlåtande, hvartill utskottet kommit rörande den föreliggande motionen, så må det tillåtas mig vid detta tillfälle säga några ord.

Som herrarne behagade finna, har utskottet i så mätto instämt

*Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.*

(Forts.)

Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.

(Forts.)

med den ärade motionären, att det anser krafvet på en lämpligare lärobok vid den första kristendomsundervisningen grundadt. Men deremot har utskottet ingalunda ställt sig på den hårda och dömande ståndpunkt, som motionären gjort. Han säger nemligen i sin motion: »Den katekes, som aflöste den Lindblomska, har, som bekant, aldrig kunnat tillvinna sig det svenska folkets sympatier. Den har heller aldrig förtjenat det. I allmänhet har den varit en plåga för både lärare och lärjungar.» Utskottet har, säger jag, icke kunnat instämma i denna hårda dom. Utskottet har deremot uttalat det omdömet om den nuvarande katekesutvecklingen, att den har »sina förtjenster», och det är också min öfvertygelse, att vår nu gällande katekesutveckling, trots de brister den må ega, också har sina stora förtjenster. Den är, denna katekes — jag tillåter mig säga det — en lärobok, som troget återgifver de bibliska sanningarna. En sämre lärobok för den första kristendomsundervisningen hafva vi möjligen haft och en sämre kunna vi ock få.

Då man här står inför det afgörande ögonblicket, att man skall lemna bekräftelse på, att krafvet på en bättre lärobok för den första kristendomsundervisningen är grundadt, så må det väl också vara i sin ordning att framhålla, att den lärobok, vi för närvarande hafva, ingalunda är så dålig, som man velat göra gällande. Då utskottet säger, att en »lämpligare» lärobok är af behöfvet påkallad, så ligger deri på samma gång ett erkännande, att den lärobok, vi för närvarande hafva, är lämplig, ty »lämpligare» är ju en förstärkning af lämplig, likasom bättre är en förstärkning af ordet god. Jag har med min ståndpunkt i frågan velat uttala detta till Riksdagens protokoll, och därför har jag ock begärt ordet.

Jag har emellertid också haft ett annat skäl att begära ordet i den nu förevarande frågan. Jag har, mina herrar, under 16 år undervisat i den lärobok, om hvilken det i dag är fråga, och ganska stora skaror af barn, närmare ett halft tusental, har jag uti denna lärobok utexaminerat vid afgangspröfningar, och jag kan på grund af vunnen erfarenhet under dessa 16 år betyga, att denna lärobok icke varit någon »plåga» vare sig för mig eller mina lärjungar. Det är, mina herrar, i de flesta fall, lärarens egen skuld, om läroboken blir en »plåga» för hans lärjungar. Hvem vet icke, att undervisningen i fäderneslandets historia på sina ställen bedrifvits så opedagogiskt, att lärjungarne spikat upp läroboken på ett »visst ställe» för att dermed gifva till känna sin afsky för densamma. Jag vill påstå, att det icke minst beror på, huru läraren bedrifver undervisningen, och säkert är, att den dag kommer aldrig, då svenska folket i dess helhet skall omfatta en lärobok i kristendomsundervisningen med odelade sympatier. Ställa vi upp dylika kraf på en lärobok. få vi aldrig någon sådan. Hvarje försök, som göres för att få en bättre och lämpligare lärobok, må mottagas med tacksamhet, men icke kommer det att få sympatier hos hela svenska folket, ty många äro de, som icke vilja hafva

någon obligatorisk kristendomsundervisning i våra skolor — det har varit så förr och så är nog förhållandet ännu — och dessa skola icke vara med om att uttala några sympatier för en ny lärobok. Hvarje nytt försök, som utkommer, hinner knappast lemna pressen, innan det utsättes för en ganska hård kritik, och den lärobok, som blifver antagen efter den nu gällande, kommer nog, och det med rätta, att få röna samma öde. Det är också att befara, att de unga, i hvilkas händer den boken skall öfverlemnas, komma att hafva kännedom om, att den är utsatt för kritik, redan innan den kommit till användning. Huru pass kärkommen, huru pass användbar inför folket en sådan lärobok, trots förtjenster, blifver, det torde man nog få erfara. En god lärare kan bidraga till, att äfven en något torr lärobok blir god, kan bidraga till, att undervisningen mottages med kärlek och sympati, och en dålig lärare kan föranleda, att den bästa lärobok blir torr, blir en sådan, som man helst ser skild från skolan.

Herr talman! Jag har velat anföra detta till dagens protokoll, då här officiellt skall erkännas, att krafvet på en bättre och lämpligare lärobok vid kristendomsundervisningen är grundadt. Jag instämmer för öfrigt i hvad de föregående talarne anført och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter fiskaren Hans Martin Larssons i Klätta affidna hustru Anna Larsson, född Alfsdotter, blef af kammaren godkändt.

§ 10.

Å föredragningslistan fans härefter upptaget sammansatta banko- och lagutskottets betänkande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 6, 7, 8, 41 och 42 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897, dels ock åtskilliga motioner rörande samma ämne och dermed sammanhang egande frågor.

Punkterna 1—5.

Godkändes.

Punkten 6.

Utskottets förslag till lydelse af §§ 6, 7 och 8 i lagen för

*Angående
ny lärobok för
den första un-
dervisningen i
kristendom.*

(Forts.)

Sveriges riksbank den 12 maj 1897, att tillämpas från den 1 januari 1902.

Godkändes.

Utskottets förslag till lydelse af § 41 i nämnda lag.

Godkändes jemväl.

Efter föredragning af *utskottets förslag till lydelse af § 42 i samma lag* yttrade:

Herr Elowson: Herr grefve och talman! Banklagen af 1897 ställer höga anspråk på Sveriges riksbank. Derfor låter det mycket lätt förklara sig, att åtskilliga tecken framkommit, hvilka röja en viss oro beträffande centralbankens bärkraft. Såsom tecken af dylik art har man i främsta rummet att gifva akt på de inom Riksdagen väckta motionerna om ändring i 1897 års lag. Det sammansatta banko- och lagutskottet har med anledning af dessa motioner afgifvit ett utlåtande, hvilket lär kunna betraktas såsom vägledande.

Den förutnämnda oron torde hafva hemtat näring från två håll. Dels har man förmenat, att riksbanken skulle svigta under bördan att upprätthålla sedlarnas inlösbarhet. Dels har man låtit förstå, att allmänhetens legitima lånebehof icke skulle vid öfvergångstiden 1904 på ett nöjaktigt sätt kunna tillgodoses. Af utskottets utlåtande, hvilket nu i hufvudsak blifvit af kammaren godkänt, framgår emellertid, att anledning till farhågor i något af berörda hänseenden icke förefinnes. Dock måste antagas, att utskottets utredning hvilat på en förutsättning af allvarlig betydelse. Genom banklagen af år 1897 har man velat fastslå en arbetsfördelning mellan statsbanken å ena sidan samt de privata bankinrättningarna å den andra. Hvardera parten har fått sin uppgift sig tillmätt.

Grundförutsättningen för en lycklig lösning af bankfrågan finner jag deruti, att öfvergången får ske utan strid mellan nämnda parter. Med anledning af denna förutsättning tillåter jag mig, herr talman, uttala såsom en önskan och förhoppning, att endrägt och god samverkan bankerna emellan må göra sig gällande till allmänhetens bättnad och det helas väl.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände den föreslagna lydelsen af paragrafen.

Utskottets under punkten gjorda hemställan förklarades besvarad genom kammarens under punkten fattade beslut.

§ 11.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckt motion angående sådan ändring af § 12 i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862, att kyrkostämma ej må hållas samtidigt med kommunalstämma.

I en inom Andra Kammarerna afgifven motion, n:o 86, hade herr *J. Olofsson* i Digernäs föreslagit, att Riksdagen för sin del måtte besluta om sådan ändring af § 12 i Kongl. Maj:ts nådiga förordning om kyrkostämma den 21 mars 1862, att ofvannämnda missförhållande ej vidare må komma i fråga, och därför föreslagit följande tillägg efter första punkten i nämnda §:

§ 12.

'Kallelse till — — — — — för sammanträdet' *med fäst afseende vid, att kommunalstämma ej samtidigt hålles.*

Utskottet hemställde, att herr Olofssons ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman, mina herrar! Utskottet kan icke finna den föreslagna förändringen vara af något verkligt behof påkallad.

Jag vill erinra om, att redan år 1890 väckte herr Bäckgren en motion i samma syfte. Lagutskottet hade äfven då samma mening och kunde ej finna tillräcklig anledning att tillstyrka bifall till den motionen.

Jag anser mig under sådana förhållanden ha rätt att fråga lagutskottet, huru många fall man bör påvisa, innan lagutskottet finner skäl till en ändring uti ifrågasatt afseende. För mig var det nog, att ett enda fall förekommit, då kommunal- och kyrkostämma hållits samtidigt, för att väcka denna motion, och när jag detta gjorde, var det mig ej bekant, att herr Bäckgren, som sagdt, redan år 1890 framkommit med en motion i samma syfte.

Jag anser, att den olägenhet, jag i min motion påpekat, är stor nog, för att lagutskottet deri skulle hafva kunnat finna en anledning till att bifalla motionen. Ty enligt mitt förmenande skulle det vara ganska svårt att få en rättelse uti det missförhållandet, att dessa stämmor hållas samtidigt, ty det finnes för närvarande inga före-

skrifter, som lägga hinder i vägen för kommunal- och kyrkostämmodföränderna i en församling att hålla sina stämmor samtidigt, och då sådant inträffar, måste deraf alltid förorsakas rättstvister och obehag.

Jag ser helst, att denna motion blir återremitterad till lagutskottet, hvarför jag, herr talman, tar mig friheten att framställa yrkande härom.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag hoppas, att herrarne behagade finna, att denna fråga är af allt för underordnad vigt för att blifva föremål för en lagändring.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Nilsson* i Skärhus.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 12.

Lagutskottets slutligen föredragna utlåtande n:o 31, i anledning af väckta motioner om ändring af § 17 i förordningen om kommunalstyrelse på landet samt § 9 af förordningen om kyrkostämma m. m., blef af kammaren godkänt.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utbyte af jord mellan kronan och Karlskrona stad;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Stockholms stad af ett jordområde från förra

häradsbördingebostället Lindhof n:is 1, 2, 3 och 4 i Stockholms län;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra hospitalshemmanet 1 mantal Hede n:o 1 hörande andel i delar af samfälligheterna »Kinna qvarn» och »Utvidgning vid Kinna qvarn och såg samt en 40 fot bred plats på båda sidor ån»;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af kronoängen Hägran n:o 1 i Öja socken af Södermanlands län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse under eganderätt till Dorotea kommun af viss del utaf ett vid afvittringen inom Dorotea socken till kyrkostad afsatt område; och

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra regementsqvartermästarebostället $\frac{3}{4}$ mantal Hagstad n:o 1 i Kalfsviks socken och Kinnevalds härad af Kronobergs län;

bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion angående förändring af bestämmelserna om beräkning af hvitbetssockertillverkningskatten;

lagutskottets memorial n:o 34, med föranledande af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 27 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ocker; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 12, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om införande i kongl. förordningen angående explosiva varor den 19 november 1897 af bestämmelser i fråga om försäljning af revolverammunition.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *A. A. Johansson* i Möllstorp under 14 dagar från och med den 26 dennes;

herr *C. I. Carlsson* i N. Smedstorp under 14 dagar från och med den 21 dennes;

herr *O. W. Redelius* under 14 dagar från och med den 26 dennes;

herr *N. Wallmark* under 14 dagar från och med den 23 dennes;

herr *P. Svensson* i Bondön under 14 dagar från och med den 23 dennes;

herr *C. F. Vahlquist* under 2 dagar från och med den 21 dennes; och

herr *J. A. Sandwall* under 2 dagar från och med den 21 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,21 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 22 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2.

Svar å interpellation.

Ordet lemnades till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt, som yttrade: Med kammarens samtycke har följande interpellation blifvit till mig framställd:

»Har Riksdagen under innevarande session att från Kongl. Maj:t förvänta något förslag till ändring af lagen af den 28 juni 1895 om registrerade föreningar i enlighet med Riksdagens skrifvelse den 10 maj 1899?»

Med anledning häraf får jag meddela följande:

På sätt jag redan varit i tillfälle att för en tid sedan under hand meddela interpellanten, har det varit afsedt, att lagbyrån efter afslutandet af de frågor, hvares behandling under sistlidet år blifvit påbörjad, skulle öfvergå till utarbetande af förslag i det ämne, som afses i Riksdagens öfvermålade skrifvelse den 10 maj 1899; och hafva inom justitiedepartementet öfverläggningar egt rum angående utgångs-

punkterna för en lagstiftning i ämnet. Emellertid har sedermera dels fullbordandet af de redan af lagbyrån påbörjade arbeten visat sig erfordra längre tid, än från början beräknats — hvilket vid lagstiftningsarbete icke sällan i följd af arbetets natur blir händelsen — dels blifvit till utredning inom justitiedepartementet öfverlemnad väckt fråga om Sveriges biträdande af en utaf senaste internationella privaträttskonferensen i Haag föreslagen konvention, hvilken utredning af lätt insedda skäl bör utan uppskof vidtagas; och förutsätter denna utredning uppgörande af rätt omfattande utkast till ändringar i giftermåls- och ärfdabalkarne.

Svar å interpellation.

Med anledning af en utaf Riksdagen i underdånig skrifvelse den 8 maj 1897 gjord hemställan har vidare, sedan inom ecklesiastikdepartementet blifvit upprättadt förslag till lag angående tillsyn öfver vissa stiftelser, men högsta domstolen vid granskningen af detta förslag anmärkt, att förslaget skulle komma att sakna erforderligt underlag i allmänna privaträttsliga stadganden, detta ärende, i hvad det rör utarbetande af förslag till dylika bestämmelser, blifvit till justitiedepartementet öfverlemnadt. Att sistnämnda lagstiftningsfråga bör behandlas i sammanhang med lagstiftningen angående den rättsliga ställning, hvilken bör tillkomma föreningar med icke ekonomisk verksamhet till föremål, är antydt i Riksdagens förstnämnda skrifvelse.

Vid nu angifna förhållanden har fråga uppstått, om icke lämpligast sättet att förbereda förevarande lagstiftningsfråga vore att åt särskilda komiterade uppdraga att afgifva förslag till författning i det ömtåliga och icke lättlösta ämne, som Riksdagens skrifvelse afses. Frågan härom har emellertid ännu icke kommit i det skick, att den kunnat inför Konungen föredragas, hvarför för närvarande härom icke vidare är att meddela.

Af hvad sålunda blifvit anfördt framgår, att proposition i det ämne, som afses i Riksdagens först omnämnda skrifvelse, icke hinner för innevarande års Riksdag framläggas.

Vidare anfördes ej i detta ämne.

§ 3.

Herr *Hj. Branting*, som anmält sig för motions afgifvande, aflemnade en motion, n:o 176, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete.

Dervid anförde:

Grefve Hamilton: Jag anser mig böra begära ordet med anledning af den motion, som herr Branting nu väckt. Såsom han nämnde,

har den föränledts af Kongl. Maj:ts förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete.

Mera än 8 dagar hafva emellertid förflutit, sedan det särskilda utskott, som till behandling förehafvt den kongl. propositionen och i samband dermed väckta motioner, afslutat sitt arbete genom att fatta definitivt beslut rörande såväl propositionen som motionerna, och i går justerade utskottet sitt utlåtande. Det är visserligen sant, att betänkanudet ännu icke inkommit till kammaren, och äfvenledes är det sant, att en fråga, som remitterats till särskildt utskott, anses vara en under riksdagen inträffad händelse, som kan gifva anledning till, att man motionerar äfven efter den vanliga motionstidens utgång. Men jag undrar verkligen, om detta skall kunna få ske huru länge som helst. Kan det få ske och är det utskottets skyldighet att, hvarje gång en sådan motion kommer, åter taga frågan i hela dess vidd under behandling, oakadt utskottet redan fattat definitivt beslut, är det alldeles uppenbart, att det stode i hvarje enskild riksdagsmans magt att förhindra framläggandet för Riksdagen af fråga, som remitterats till särskildt utskott, genom att undan för undan behörigen väcka motioner, hvilket ju kunde ske till riksdagens sista dagar. Det synes mig därför, som om man icke borde få på detta sätt väcka motioner i sista ögonblicket, och då det ju varit mycket lätt för motionären att få reda på, på hvilken ståndpunkt utskottets arbete befunnit sig, och då derjemte ganska lång tid förflutit, sedan propositionen inkom, hade jag hoppats, att den ärade motionären skulle villfara min enskildt till honom framställda bön att icke väcka denna motion, hvilken nu grundlagsenligt skall hvila på bordet till morgondagen, då den skall remitteras till utskottet, så vida den ej nedlägges.

Med hänsyn till frågans läge och då det utan tvifvel, ur många synpunkter sedt, vore synnerligen önskvärdt, att detta betänkande kunde komma in före påsk för att behandlas i god tid efter påskferiernas slut, så att frågan icke drages fram till riksdagens slut och sammanblandas med en del andra viktiga frågor, tillåter jag mig att offentligt, såsom jag förut gjort det privat, till den ärade motionären hemställa, om han icke vid morgondagens sammanträde skulle vilja nedlägga sin motion.

Herr Branting: Det är otvifvelaktigt riktigt, hvad grefve Hamilton framhöll, att man icke bör kunna ända till riksdagens slut uttänja behandlingen uti ett utskott af ett viktigt ärende genom att motioner väckas undan för undan. Jag hemställer dock, om det verkligen kan vara fog för att betrakta denna min motion såsom väckt så sent, att det finnes något skäl för Riksdagen att vägra remiss till utskott. Dervid ber jag då att få erinra om, att den kongl. propositionen inkom till Riksdagen den 8 februari, att densamma genom sin beskaffenhet och hela ämnets beskaffenhet väl torde kunnat antagas skola föränleda ganska vidlyftigt utskottsarbete, samt att det

således kunnat vara skäl för dem, som intressera sig för dessa frågor, att något tänka sig för, innan de skrefvo motioner i ämnet.

Det har nu i år gått ovanligt fort för detta utskott. I fjol höll vederbörande utskott på till fram mot riksdagens slut. Men detta skulle dock icke ensamt hafva för mig utgjort anledning att nu vidhålla yrkande på remiss, om icke dertill kommit det, att hvad som omsider bestämde mig för att nu göra några yrkanden och således komma med min motion var den omständigheten, att jag för kort tid sedan — en vecka sedan — erhöll ett nytt och rikhaltigt material angående frågans utveckling i öfriga europeiska länder sedan senaste års riksdag. Det synes mig vara önskvärdt för alla dem, som hafva intresse för dessa frågor, att detta material blir förvaradt i Riksdagens handlingar till det beaktande, som jag är öfvertygad om, att vissa delar af detsamma förtjena; och om detta material icke i år kan föranleda ändring i beslutet, så kan det dock för framtiden vara af en viss betydelse, ifall det blir fråga om förbättringar.

Det är detta, hvilket bestämt mig för att vidhålla mitt yrkande, att motionen måtte få vederbörlig behandling, så mycket hellre som det icke på något sätt bör möta hinder för det särskilda utskottet att i ett tilläggsbetänkande behandla de ganska få yrkanden, som jag tillåtit mig framställa. Dessa yrkanden äro af den beskaffenhet, att man helt visst kan förutse — och måste förutse — att det särskilda utskottet icke för närvarande kan fästa synnerligt afseende vid dem, då dess hela ståndpunkt torde vara att söka sammanjemka och att i denna fråga taga hvad som helst, snart sagdt, bara det blir något resultat. Denna ståndpunkt är emellertid ej min. Utskottet bör emellertid alltså hafva ganska lätt att komma till rätta med de yrkanden, jag gjort. De böra knappt behöfva mer än ett sammanträde af utskottet. Den tilltänkta behandlingen af min motion kan således knappast komma att i någon afsevärd mån fördröja utskottets arbete. Och det är med hänsyn härtill, herr talman, som jag anhåller om remiss af motionen.

Grefve Hamilton: Jag tillåter mig anmärka, att det i allt väsentligt är samma förslag, som nu föreligger för Riksdagen, som det, hvilket framlades i fjol, och att det således icke är underligt, om frågan, när särskilda utskottet i fjol egnade densamma en grundlig behandling, i år kunnat hastigare behandlas. Tvärtom är det ju gifvet, att så skulle ske, särskildt som utskottets sammansättning i år till stor del består af samma personer som i fjol.

Jag har aldrig tänkt mig, att kammaren skulle vägra remiss till utskott; och jag vet ej heller, på hvilken grund detta skulle ske. Derför tager jag mig också friheten vädja till den ärade motionären sjelf, om han icke skulle vilja återtaga motionen, då, såsom han säger, han är öfvertygad om, att de yrkanden, han gjort, icke skola vinna afseende i utskottet, och han derjemte framhållit, att syftemålet med

motionen endast vore att få vissa upplysningar och fakta förvarade i Riksdagens förhandlingar. Och tillåter jag mig härvid påpeka, att han vinner detta syftemål, äfven om han går till mötes min önskan och i morgon återtager sin motion.

Vidare anfördes ej. Ifrågavarande motion blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen med förslag till lag angående förlängning af tiden, under hvilken förordningen den 6 juni 1883 rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge, skall vara gällande.

§ 5.

Föredrogs, men blefvo åter bordlagda statsutskottets utlåtanden n:is 11, 41, 42, 43, 44, 45 och 46, bevillningsutskottets betänkande n:o 20, lagutskottets memorial n:o 34 och Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes särskilda utskottets n:o 2 memorial n:o 4, i anledning af dels kamrarnes återremiss af 37 § utaf det i utskottets utlåtande n:o 2 framlagda förslag till lag om in-teckning i fartyg, dels kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om vissa delar af det i samma utlåtande framlagda förslag till lag om ändrad lydelse af 2, 3 och 52 §§ sjölagen;

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 13, i anledning af väckt motion i fråga om vilkoren för utklarering af fartyg m. m.; och

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående fångars arbete.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *O. Persson* i Killebäckstorp under 14 dagar från och med den 27 dennes;

herr *J. Nilsson* i Skrafvelsjö under 14 dagar från och med den 26 dennes;

herr *G. Lindgren* i Islingby under den 23 dennes;
herr *S. M. Petersson* i Snällebo under 12 dagar från och med
den 25 dennes;
herr *P. A. J. Högstedt* under 14 dagar från och med den 26
dennes;
herr *H. Öhngren* under 12 dagar från och med den 26 dennes;
herr *H. Holmlin* under 8 dagar från och med den 30 dennes;
herr *David Bergström* i Stockholm under den 23 dennes;
herr *A. Petersson* i Påboda under 14 dagar från och med den
26 dennes; och
herr *C. A. Trolle* under 14 dagar från och med den 25 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,54 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.